

‘Hoe meer biodiversiteit, hoe minder criminaliteit’

Door Tom Pardoën

In mei hebt u de natuur een plezier gedaan door minder uw gazon te maaien. Wie de smaak te pakken heeft, kan ook zijn huis, appartement of kantoor openstellen voor het wilde leven.

‘Kunstnesten voor de huiszwaluw. Een spouw gereserveerd voor dwergvleermuizen. En deze kast is voor de steenmarter.’ Koen Van Delsen van het architectenbureau Murmuur heeft op zijn laptop bouwplannen tevoorschijn geklikt. Het is een ontwerp voor een multifunctionele natuurboerderij in Bos t’Ename, een natuurreservaat in de Vlaamse Ardennen. ‘Op de zolder maken we plaats voor de ingekorfd vleermuis, een zeldzame soort. Er overwintert een kolonie op ‘t Kezelfort, we hopen die tijdens de zomer naar de loods te lokken.’

De natuurboerderij moet een parel van natuurinclusieve en bio-ecologische architectuur worden, met alleen nagroeibare bouwmaterialen zoals hout, stro en leem uit de onmiddellijke omgeving van het gebouw. Scholieren zullen er leren over de natuur, medewerkers van Natuurpunt zullen er een onderkomen vinden, net als een klein leger wilde dieren.

Van Delsen is geen architect maar bio-ingenieur. Hij leerde de mensen van Murmuur kennen toen hij zelf een huis wilde bouwen met alleen maar hernieuwbare en recuperatiematerialen. Hij moet indruk hebben gemaakt met zijn kennis (‘Allemaal zelfstudie, ik was leraar biologie’), want nadien mocht hij er aan het werk. Nu denkt hij mee na over projecten zoals dat in het Bos t’Ename. Van Delsen: ‘Bij Natuurpunt zit natuurlijk bijzonder veel knowhow. Dat is natuurinclusief bouwen voor diehards. Maar ook in onze andere projecten proberen we de natuur binnen te trekken in de gebouwde wereld.’

Alles is te netjes

Natuurinclusief bouwen is in Vlaanderen nog niet ingeburgerd maar als het aan Vogelbescherming Vlaanderen ligt, komt daar binnenkort verandering in, zegt projectmedewerker Julie Van Houtryve: ‘Het staat al even op onze radar, omdat wij met Vogelbescherming specifiek werken op de plek waar mens en dier elkaar ontmoeten. Dat natuurorganisaties natuur beschermen in het buitengebied is enorm belangrijk, maar er is veel meer gebouwde wereld dan natuur. En ook daar kun je kansen geven aan wilde dieren.’ →

Ingebouwde nestkasten, bijvoorbeeld voor huismussen, vervangen de kieren en spleten die verdwijnen omdat we steeds beter isoleren.

Natuurinclusief bouwen

← De manier waarop wij de open ruimte inrichten is al eeuwen exclusief op mensen gericht. Ramen zijn prima voor wie graag van binnen naar buiten kijkt, maar voor vogels zijn ze doodsoorzaak nummer één. Een Amerikaanse bioloog berekende dat alleen al in de Verenigde Staten elk jaar 100 miljoen tot 1 miljard vogels omkomen door botsingen met ruiten.

Een groot slachtoffer van de bouwrijver is de huismus. In Brussel is de populatie sinds 1992 met 95 procent afgenomen, in Vlaanderen met 42 procent sinds 2007. Van Houtryve: 'Het heeft er vooral mee te maken dat het leefgebied van de mus is gekrompen. Het vogeltje is de mens gevolgd naar het dorp en de stad. Het komt het best tot zijn recht in een rommelige omgeving met struiken, schuren en gemorst graan. Maar we hebben alle rommelige hoekjes opgeruimd. Op het platteland zijn de kleine landschapselementen zoals graslanden en houtkanten weggenomen.'

Een bijkomende, recentere evolutie: goed geïsoleerde huizen. Van Houtryve: 'Wij zijn vanzelfsprekend niet tegen de energietransitie, we vinden het goed dat huizen beter geïsoleerd zijn. Maar mussen maken graag nesten in spleten en holtjes, onder kapotte dakpannen. Als alles dicht is gemetseld, kunnen mussen nergens naartoe.' Er zijn oplossingen op de markt, zoals inbouwnestkasten, vogelvides en dakpannen met een gat erin (zie kader). Je vindt ze vooral in het buitenland: het Verenigd Koninkrijk en Nederland staan ver op het vlak van natuurinclusief bouwen. Van Houtryve: 'De meeste architecten begrijpen nu wel dat vergroenen een must is, maar natuurinclusief bouwen gaat verder. Op dat vlak is er in Vlaanderen een achterstand.'

Wildigheid

Zo belanden we opnieuw bij Murmuur, dat samen met Vogelbescherming Vlaanderen, de Bond Beter Leefmilieu en de vzw Het Ministerie voor Natuur (samen met Knack de drijvende kracht achter Maai Mei Niet) een coalitie heeft gevormd die natuurinclusief bouwen wil promoten. Van Delsen: 'Na Maai Mei Niet is dit de logische volgende stap in het herappreciëren van wildigheid, een concept dat ik uit het boek *Dierschap* van Sylvie Deliège heb gehaald. Natuur is onvoorspelbaar. We moeten dat opnieuw leren omarmen.'

Dat zou wel eens enige overredingskracht kunnen vergen – denk aan het verzet van de verkavelings-Vlaming tegen de wolf en tegen ontharding. Ik breng een citaat van CD&V-voorzitter Sammy Mahdi in herinnering: 'Voor drie bomen met een speciale

'In Nederland zijn nestkasten wettelijk verplicht in nieuwbouwwoningen.' Op de foto: architectenbureau Murmuur.

vleermuis gaan we toch geen sector (de landbouw, nvdr) wegduwen?' De Vlaming beschouwt de natuur als iets wat buiten ons bestaat. Van Delsen: 'Dat onderscheid is kunstmatig. Wij zijn zelf dieren, en het ecosysteem om ons heen is de leefomgeving waarvan we afhankelijk zijn. Bovendien leven veel organismen alleen in onze onmiddellijke omgeving. Denk aan de huismus.'

Hoe kunnen we dat veelgeplaagde beestje op weg helpen? Van Delsen: 'Op het dak van mijn huis liggen oude Boomse dakpannen die ik heb gerecupereerd. Daar zitten veel mussen. Ik vind dat gezellig.' Er zijn ook minder ambachtelijke oplossingen. Van Delsen troont ons mee naar de tuin. Hij wijst op een lange rij kleine openingen hoog tegen de muur van het kantoor van Murmuur. 'Dat zijn nestkasten. We hebben ze ingebouwd in de hoop dat de gierzwaluwen van de kerk naar hier zouden verhuizen, maar de mussen waren hen voor. Geweldig.' Maar met nestkasten alleen komen we er niet: 'Om mussen blij te maken, moet een omgeving voldoen aan een aantal voorwaarden. Die vormen samen een habitat. Genoeg nestplaatsen is er maar een van. Mussen hebben ook hagen en struiken nodig om te schuilen. Water, vanzelfsprekend. En stof, zand en kiezels om in te badde- ren, zo houden ze hun veren schoon. En net zoals koolmezen hebben ze eiwitrijk voedsel nodig voor hun jongen. Denk aan rupsen die leven op inheemse bomen, zoals de eik.'

In hun tuin brengen de architecten van Murmuur de natuurinclusieve theorie in de praktijk: klimop mag oprukken tegen oude betonplaten. Het struikgewas biedt ampele beschutting. Inheemse planten bloeien op verschillende momenten, waardoor er altijd insecten zijn. In het gazon groeit niet alleen gras maar ook klaver en kruiden. Maar denken vanuit de habitat is wel tricky, waarschuwt Van Delsen. Je moet

werkelijk alle vakjes aanvinken: 'Als aan alle voorwaarden is voldaan, behalve één, dan span je een ecologische val.'

Je zou gaan denken dat je doctor in de biologie moet zijn om mussen een onderkomen te kunnen bieden, maar zo'n vaart loopt het nu ook niet. 'Moeilijk is het niet', zegt Van Delsen. 'Ontharden is het begin van alles, dat zal iedereen intussen wel begrijpen. Daarna volgt voldoende groen, liefst in lagen: van bodembedekkers over planten en struiken tot bomen. Als je vervolgens geen pesticiden sproeit, geen meststoffen gebruikt en minder maait, kom je al een eind. De natuur doet de rest, als je het toelaat.'

We wandelen het hoekje om en komen terecht op een binnenpleintje, waar de muren bekleed zijn met klimplanten zoals roze- laars, blauwe regen en kamperfoelie. Gevel- groen is een prima alternatief voor wie geen plaats heeft voor horizontale groenpartijen: 'Het ziet er niet alleen fantastisch uit, het heeft ook een verkoelend effect in de zomer.' Klimop en wingerd kunnen de temperatuur van een muur tot 15 graden doen dalen. Niet kwaad, zeker in de stad, waar de effecten van de klimaatverandering zich sterker doen voelen. Daarom staat hier ook een Chinese vernisboom, die veel nectar geeft en mooi verkleurt in de herfst maar geen inheemse soort is. 'Hij is hitte- en droogteresistent.'

Vel mij niet

De klimaatverandering spookt ook al enige tijd door het hoofd van Onno Dwars. Hij is ceo van de ontwikkelingspoot van de Nederlandse bouwgi-gant Ballast Nedam, die in 2022 een omzet draaide van 1,4 miljard euro. Toen Dwars in 2005 in de sector stapte, was zorg voor de natuur daar onbestaande. 'Stenen stapelen, dat was het enige wat vooropstond.' Toen kwamen de zonnepanelen. 'Een revolutie, maar nu heeft 40 procent van de Nederlanders er op het dak liggen.' Ballast Nedam is op veel fronten een voortrekker. In 2017 kondigde het aan dat het zijn nieuwbouwwoningen niet meer zou aansluiten op het gasnet. Tegenwoordig zijn sommige van zijn woningen zelfs klimaatpositief: ze produceren meer energie dan er gebruikt wordt.

Ook in het natuurinclusief bouwen wil Dwars pionieren. Toen hij, gealarmeerd door de dalende populaties vogels, opperde om elke woning van nestkasten te voorzien werd hij eerst weggelachen. Nu zijn nestkasten het absolute minimum in elk appartement, huis en kantoor dat zijn bedrijf bouwt. Ballast Nedam hanteert soms al de 3-30-300-vuistregel. Dwars: 'Dat betekent dat je minstens 3 bomen ziet als je

'Als boeren hun grond gebruiken voor de teelt van biobased bouwmaterialen, hebben ze een nieuw verdienmodel.'

uit het raam kijkt. 30 procent van de omgeving moet bedekt zijn met een bladerdek. En niemand mag verder dan 300 meter van een park wonen.' Ballast Nedam plant bomen en hagen in voortuinen, en die mogen bij wet níét geveld worden. Ook standaard: groendaken met zonnepanelen. 'Thuis heb ik gras op mijn dak, maar als ontwikkelaar kiezen we meestal voor sedum, een vetkruid dat weinig water en voeding nodig heeft.'

Maar welke meerprijs moet je verwachten als je natuurinclusief wilt wonen? Op de vastgoedmarkt is de ligging de doorslaggevendende factor, en de nabijheid van groen speelt daarin mee. Dwars: 'Maar ik ontken niet dat er een publiek bestaat dat uit overtuiging meer wil betalen voor energiezuinige, duurzame woningen.'

Tegenover die meerkosten staat een lange lijst voordelen. Koen Van Delsen: 'Er zit een intrinsieke waarde in het samenleven met de natuur an sich. En als je het opportunistisch bekijkt: de mens is afhankelijk van veel ecosystemendiensten die de natuur levert, zoals bestuiving.' Julie Van Houtryve: 'Wat goed is voor dieren, is goed voor de mens. Het is al lang bewezen dat bijvoorbeeld vogelgezang een ontspannend, ontstressend effect heeft.' Onno Dwars: 'Natuur is het beste medicijn. Dat hebben ze goed begrepen in Canada, waar de dokter een bezoek aan een natuurpark kan voorschrijven. Het is efficiënt tegen angsten, depressieve gevoelens en hoofdpijn.' Maar er is nog meer. 'Waar meer biodiversiteit is, daalt de criminaliteit', meent Dwars. 'Mensen gaan minder snel los in een groene omgeving. Daarom zijn steden als Parijs en Kopenhagen ook zo geïnteresseerd in het concept van natuurinclusief bouwen. Je kunt mensen beïnvloeden door de omgeving anders in te richten.'

Biomaterialen

Wie in een met groen bedekt huis woont in een groene wijk die weinig verhard is, zal beter gewapend de klimaatverandering tegemoet gaan. Die zal niet alleen periodes van hitte en droogte brengen, maar ook intense stortbuien. Dwars: 'Wij hebben wijken gebouwd die zulke pieken kunnen opvangen, met genoeg groen om 60 millimeter water te kunnen absorberen. In een land als Nederland, waar veel rivieren uitmonden en buiten de oevers treden, is dat geen overdreven luxe.'

Dwars praat met veel gloed over het werk dat zijn bedrijf doet, maar de vraag moet gesteld: is de klemtoon op natuurinclusief bouwen niet gewoon een manier om zijn bedrijf te positioneren op de markt? Dwars, lachend: 'Dat is altijd een leuke vraag. →

'Gevelgroen ziet er niet alleen fantastisch uit, het heeft ook een verkoelend effect in de zomer.'

Natuurinclusief bouwen

← Toen wij in 2017 aankondigden dat we het voortaan zonder gas zouden doen, keken politici ook raar op. Ik heb toen uitgelegd: we gaan er heel veel geld mee verdienen. (*lacht*) Ook bij natuurinclusief bouwen zijn er opportuniteiten. Groen is minder duur dan bestrating. Maar als ik alleen financieel gemotiveerd zou zijn, zou ik dit werk niet volhouden. Ik handel echt vanuit een overtuiging en moreel besef. Ik wil deel uitmaken van de verandering – ik heb thuis ook een groendak en een bloemenweide. En ik ben ervan overtuigd dat onze medewerkers het ook leuk vinden om mee te werken aan iets wat ook maatschappelijke waarde creëert.

Bovendien, vult Dwars aan, kan zijn bedrijf als marktpartij meer gewicht in de schaal werpen. Niet zonder trots deelt hij mee dat zijn bedrijf zich bemoeit met de wetgeving. Dat nestkasten in Nederland wettelijk verplicht zijn in nieuwbouwwoningen, is mede te danken aan zijn lobbywerk. 'Organisaties zoals de Vogelbescherming en het WWF begrijpen dat wij als marktpartij uit een "rechtse" sector geloofwaardiger "linkse" idealen kunnen verkopen. Zij zijn perfect in staat om beleid te bedenken, maar door zich aan onze kant te scharen kunnen ze hun ideeën ook werkelijk in de praktijk omzetten.'

Een van die ideeën gaat wel erg ver. Dwars: 'Wij hebben onlangs een rekenom gemaakt die op het ministerie alarmbellen heeft doen afgaan. Als onze sector op het huidige elan doorgaat en evenveel staal en beton blijft produceren en gebruiken, moeten wij volgens de Europese regels in 2027 in CO₂-lockdown. Dan mogen we geen gram meer uitstoten, en dus niet meer bouwen. Daarom doen wij nu onderzoek naar *bio-based* bouwen. Bouwen met materialen die koolstofdioxide capteren, in plaats van uitstoten. Ik denk aan vlas, stro en hout. Dat zou bovendien een oplossing zijn voor boeren die hun veestapel moeten afbouwen. Als ze hun grond gebruiken voor de teelt van *bio-based* bouwmaterialen, hebben ze een nieuw verdienmodel, halen ze meer koolstof uit de lucht en stoten ze minder stikstof uit.'

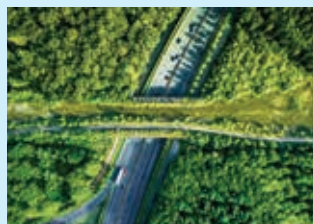
Koen Van Delsen en Murmuur zijn betrokken bij een onderzoeksproject in die zin. 'Het is de meest werkbare manier om koolstof uit de lucht te halen en op te slaan', zegt hij. 'Bomen en andere planten halen koolstof uit de lucht om te kunnen groeien. Als je een boom omzaagt en vlas plukt en die materialen in een huis gebruikt, blijft al die koolstof daar voor jaren zitten. Ooit komt die koolstof wel weer vrij, maar de klimaatcrisis gaat nu naar het kookpunt, dus we moeten nú grote volumes koolstof uit de lucht halen en opslaan.' ●

5 x natuurinclusief bouwen

1. Groene gevels:

Klimplanten zijn mooi, isoleren, verkoelen en leveren voedsel, nest- en schuilplaatsen voor vogels. Denk aan zelfhechtende planten als klimop en wingerd, of rankers als blauwe regen en clematis. Inspiratie: www.groenegevels.be

2. Groene corridors:

Groenslingers tussen huizen zijn een streling voor het oog én ze bestrijden het hitte-effect in steden. Maar denk ook groter: bomenrijen, parken, hagen of ecoducten zijn stapstenen die in ons versnipperde landschap cruciaal kunnen zijn voor het overleven van dieren, van vlinder tot wolf.

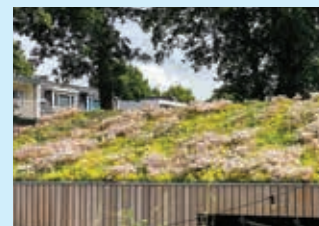

3. Ingebouwde nestkasten:

Nest- en schuilgelegenheid voor vogels, vleermuizen of

insecten kan eenvoudig worden ingebouwd. Ze vervangen de kieren en spleten die verdwijnen omdat we steeds beter isoleren.

Check www.ecoflora.be, www.vivara.be of www.ecovery.be

4. Groendak:

Ideale benutting van nu vaak verloren oppervlakte. Een groendak houdt water vast, verkoelt en isoleert, is geluidswerend, zorgt voor hoger rendement van zonnepanelen, is een groene stapsteen, vangt fijn stof af... Sommige gemeenten geven er subsidies voor, te vinden op www.premiezoeker.be

5. Waterdoorlatende oprit of parking:

Minder verharding is goedkoper, heeft een verkoelend effect en zorgt ervoor dat regenwater kan infiltreren. Zo vul je het grondwater aan. Tips: www.vk-tegelwippen.be